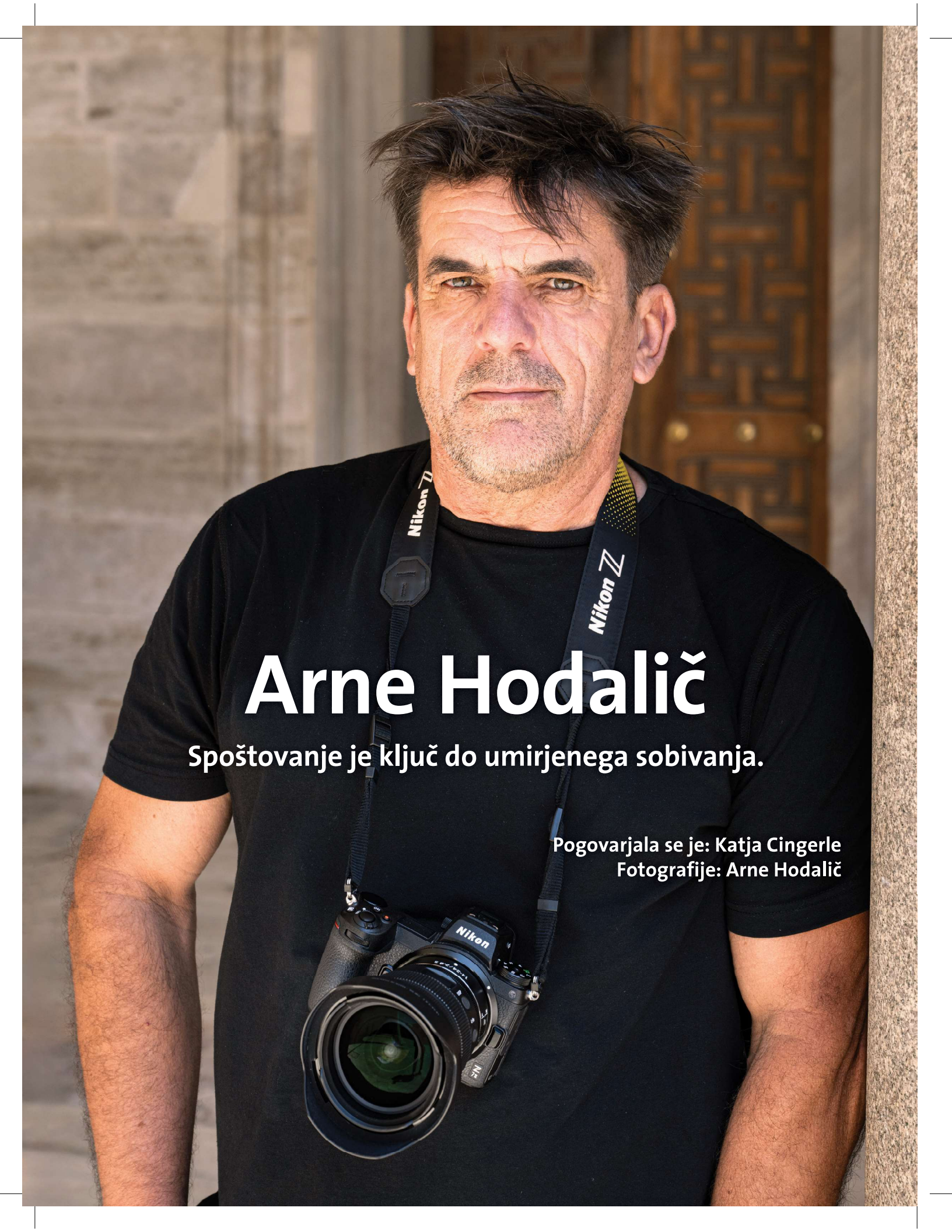


A portrait of a middle-aged man with dark, slightly messy hair and a light beard. He is wearing a black t-shirt and has a Nikon Z camera with a large lens hanging from his neck. The background is a blurred stone wall and a wooden door. The text is overlaid on the lower half of the image.

Arne Hodalič

Spoštovanje je ključ do umirjenega sobivanja.

Pogovarjala se je: Katja Cingerle
Fotografije: Arne Hodalič

Arne Hodalič je fotograf, fotoreporter, potapljač in popotnik, predvsem pa radoveden opazovalec družbe, a tudi realistični pesimist. Dokončal je študij biologije, nato pa s prijateljem ustanovil eno prvih podjetij za čarterski najem jadrnic na Jadranu. Po nekaj letih ga to delo ni več veselilo, odpravil se je v Indijo in njegovo poslanstvo je postala fotografija. S fotografijami od tam je namreč navdušil uredništvo prestižne švicarske revije *Animan* in z njim sodeloval še nekaj prihodnjih let. Prejemal je vse več ponudb in življenje fotografskega avanturista se je začelo. Pozneje je sodeloval s francoskimi fotografskimi agencijami in se kot fotograf znanstvenih odprav pridružil dvoletni odpravi z jadrnico po skrivnih koticih jugovzhodne Azije. Potapljaško znanje je uporabil pri podvodni fotografiji, hkrati pa prostovoljno sodeluje pri razminiranju in čiščenju voda ter v Bolnišnični šoli URI Soča. Specializiran je tudi za jamsko potapljanje.

Glas o njem je segel v največje svetovne medijske hiše, še posebej po zaslugi intervjuja z Marino Oswald, vdovo domnevnega morilca ameriškega predsednika Johna F. Kennedyja. Njegove fotoreportaže so bile objavljene v številnih medijih (*Time*, *Figaro Magazine*, *GEO*, *Paris Match*, *Marie Claire*, *Die Zeit*, *Cosmopolitan*, *Liberation*, *Grands Reportages*, *Espresso*, *L'Illustré*, *Oggi*, *Sette-Corriere della Sera*, *Nature* ...) ter v tujih in slovenskih izdajah *National Geographic*. Že 18 let je tudi urednik fotografije slovenske izdaje te cenjene revije. Svoje delo predstavlja tudi na razstavah. Zadnja leta pa se mu na odpravah pridruži partnerka in odlična fotografinja Katja Bidovec. Leta 2008 je prejel priznanje za izjemne dosežke na področju umetnosti Akademije za likovno umetnost in oblikovanje Univerze v Ljubljani. Fotografsko znanje širi med študenti na ljubljanski Fakulteti za družbene vede in na Univerzi Nova Gorica, fotografijo je predaval tudi na Fakulteti za aplikativne vede Vist.

Ime Arne Hodalič boste našli na več fotografskih priročnikih, sodeloval pa je tudi pri različnih fotoknjigah in pri nastajanju dokumentarnih filmov. Med njimi sta bila tudi knjiga in film o človeški ribici, ki je prejel več mednarodnih nagrad. Letos je izdal še avtobiografijo *Moje svetlobe*, v kateri predstavi svoje otroštvo in ljubezni, glavno besedo pa imajo njegove fotozgodbe, saj najraje govori prav o njih.

» Takrat sem bil še začetnik, v skupino pa sem prišel, ker sem že dobil neko nagrado na fotografski razstavi v tujini. Srečevali smo se ob torkih, prinesli smo svoje fotografije in se pogovarjali o njih. No, jaz sem bolj poslušal, kot govoril.

Glede na to, da ste tudi pedagog, naj za začetek posežem malo v zgodovino. Kako se je razvijal študij fotografije v Sloveniji?

Pravega visokošolskega študija fotografije v Sloveniji dolgo ni bilo. Začel se je na Vistu, kar je bil zanesenjaški podvig fotografa, ki je fotografijo študiral v Pragi, nato pa se je odločil, da bi ustanovil podoben študij tudi v Ljubljani. Srednja šola za fotografijo je bila že prej, na šoli za oblikovanje in fotografijo v Križankah, višja šola za fotografijo pa je že nekaj let v Sežani.

Na Vistu sem bil izredni profesor, zdaj pa predavam predvsem na Fakulteti za družbene vede, kjer imam na katedri Medijskih in komunikacijskih študij redni predmet Osnove fotografitiranja v prvem letniku in izredni predmet Napredne fotografske tehnike v tretjem letniku. Predavam tudi na Univerzi v Novi Gorici, kjer je fotografija vključena v študij Digitalne umetnosti in prakse.

Na začetku vaše kariere poti vseh teh programov še ni bilo. Kako ste takrat fotografirali izpolnjevali svoje znanje?

Takrat ni bilo formalne izobrazbe, učili smo se iz priročnikov, hodili na razstave ... Zame je zelo pomembno, da sem bil član Fotogrupe Šolt, v kateri so bili najboljši slovenski fotografi – Joco Žnidaršič, Dragan Arrigler, Tone Stojko, Tihomir Pinter, Stojan Kerbler, Marjan Smerke, Janez Korošin, Jendo Stoviček, Oskar Dolenc ... Takrat sem bil še začetnik, v skupino pa sem prišel, ker sem že dobil neko nagrado na fotografski razstavi v tujini. Srečevali smo se ob torkih, prinesli smo svoje fotografije in se pogovarjali o njih. No, jaz sem bolj poslušal, kot govoril.

Fotografirate tudi pod vodo in v jamah. Kakšne so posebnosti fotografitiranja pod vodo?

Potapljač sem že od otroštva. Sem eden prvih resnejših potapljačev pri nas z jeklenkami s stisnjenim zrakom. Sredi 80. let smo se potapljali s tako neprimerno opremo, da je čudež, da smo sploh še živi. Sem se pa veliko naučil o potapljanju. Ko sem začel fotografirati nad vodo, sem se vprašal, zakaj ne bi še pod vodo. Izbral sem takrat ikonični analogni fotoaparat za podvodno fotografijo Nikonos. Pomembno je, da je podvodni fotograf zelo dober potapljač, da vse v zvezi s tem opravlja rutinsko, da sploh ne razmišlja, a se kljub temu potaplja varno. Seveda mora biti tudi dober fotograf, ki razu-

me svetlobo, saj so razmere pod vodo precej drugačne kot nad njo.

Kakšne spremembe opazate v morskem ekosistemu skozi čas?

Ogromne. Včasih je bila vidljivost skoraj neomejena. Potapljam se blizu Kornatov in opazam, da je manj rib, školjk in ježkov pa sploh ni več. Vzroki so prevelik komercialni ribolov, onesnaženje z ribogojnicami, mikroplastika. Stanje je katastrofalno, nepopravljivo. Na primer otok Mljet je na površju čudovit, tudi pod vodo je ponekod še zelo lepo, večinoma pa je v morju ogromno smeti, predvsem plastike. Mljet je namreč prva resna prepreka morskemu toku, ki v Jadransko morje nosi ogromno embalaže in smeti. Ta pride iz Albanije, južne Italije in celo iz Afrike. Sicer je Mljet relativno nedotaknjen, ker je bil dolgo zaprt za potapljanje, zdaj pa je to mogoče le z dovoljenjem edinega potapljaškega centra na otoku. Tam je veliko arheoloških najdišč, med njimi so tudi potopljene ladje iz različnih obdobj. Enkrat sem tam sodeloval pri čistilni akciji in spoznal hrvaške arheologe, ki raziskujejo ta akvatorij. Z njimi še vedno sodelujem in skupaj smo pripravili že nekaj odmevnih reportaž o podvodnih arheoloških raziskavah in njihovih najdbah.

» Mljet je relativno nedotaknjen, ker je bil dolgo zaprt za potapljanje, zdaj pa je to mogoče le z dovoljenjem edinega potapljaškega centra na otoku. Tam je veliko arheoloških najdišč.

Po izobrazbi ste biolog. Vam je znane, ki ste ga pridobili med študijem, pomagalo pri fotografiranju živali in rastlin?

Spomnim se nekaterih latinskih imen in imam prijatelje biologe, npr. Toma Turka, ki ga velikokrat vprašam za kakšen nasvet o morskem favni, kar mi

pomaga pri fotografiranju pod vodo. Živali in rastlin nad vodo pa običajno ne fotografiram. Naredil sem sicer dve odmevni reportaži o človeški ribici in jamskem hrošču, edini živali, ki ima ime po Adolfu Hitlerju, to je Hitlerjev brezokec in je slovenski endemit, ki živi v nekaj jamah na Celjskem. A tu gre bolj za samo zgodbo kot pa za vrhunske fotografije živali. Tega pač ne znam.

V svoji avtobiografiji *Moje svetlobe* ste objavili več svojih fotoreporterskih zgodb. A doživeli ste jih še veliko več. Česa ni v knjigi in ali bo morda v naslednji?

Najbrž naslednje knjige ne bo, saj ne verjamem, da se bom še kdaj lotil tako obsežnega in zahtevnega projekta. V knjigi *Moje svetlobe* ni zgodb o Omanu, begunskem taborišču v Kongu, o jezeru Nyos v Kamerunu, v katerem se sprošča CO₂, ki je bil leta 1986 usoden za okrog 2000 ljudi, vse življenje okrog in do 30 centimetrov globoko v zemljo. Tudi ni zgodbe o francoskem plemiču v Benetkah, ki je živel v palači Casanovove mame in se oblačil v antične kostume, ki si jih je vsak dan preoblekel štirikrat. Potem ni fotoreportaže o ekstremnih jamarskih odpravah na Kitajsko, pa o odpravi Tomaža Humarja na Nanga Parbat ...

Več reportaž, ki jih ni v knjigi, je nastalo v Avstraliji, potapljal sem se v termalnem izviru v Grčiji, genialna bi bila zgodba o solinah v Andih na 3000 metrih, kjer sem bil z novinarko Meto Krese ... Toliko sem potoval in še potujem, da sproti skoraj pozabljam, kje sem bil in kolikokrat. Ko sem se vrnil, sem napisal članke s pomočjo dnevnika, bloga, pozneje tudi iz zapisov na Facebooku in od tod sem črpal tudi za knjigo. Zapisal sem osebne občutke na licu mesta. To je najpristnejše, saj gre za čustveni odnos do dogodkov. Ti zapisi so mi bili v veliko oporo pri pisanju, saj če bi napisal vse, kar se je dogajalo, le po spominu, bi bilo suhoparno. Veliko prilog pa sem za knjigo napisal povsem na novo ali pa sem jih opremil s svojim pogledom nanje iz sedanje perspektive.

Ena prvih fotoreportaž govori o Iraku in je tudi podlistek v tej reviji. Irak je takrat bil pod strogim nadzorom mednarodne skupnosti zaradi obtožb o posedovanju orožja za množično uničevanje, ki je pozneje preraslo v invazijo ZDA in njihovih zaveznikov. Kako je bilo takrat tam? Takrat je bilo težko priti tja. Agencija v Parizu, za katero delam, je prejela vabilo na praznovanje rojstnega dne predsednika Sadama Huseina. Za to



Arne Hodalič, Uzbekistan 2024

nalogo so izbrali mene in še enega novinarja. Praznovanje brez slavljenca je trajalo nekaj dni. Vizum sva nato podaljšala in tam ostala mesec dni. Husein je bil diktator, o tem ni dvoma, zatiral je šiite, ki so v Iraku v večini, sunitov je precej manj in tako je manjšina terorizirala večino. Vendar so ljudje živeli boljše kot zdaj. To je sicer dosegel z veliko represijo, življenje pa jim je otežila tudi ameriška blokada. Sicer pa smo se tam takrat lahko svobodno gibali. Pred dvema letoma sem bil spet v Iraku in je bilo precej slabše. Na severu smo živeli v nekakšnih naseljih, kjer so trgovine in lokali izključno za zahodnjake, ponoči nismo smeli ven. Nevarno je, tudi tujci so tarča. V Bagdadu se je treba voziti z blindiranimi avtomobili, v neprebojnem jopiču in s čelado, tja mi sploh ni uspelo priti.

Med jugoslovansko vojno ste bili v Sarajevu in Mostarju. Kako ste doživljali vojno med t. i. bratskimi narodi?

V Sarajevu sem bil, ko je bil še oblegan, tik pred koncem vojne. Konec sem potem dočakal prav tam. Prišel sem sredi poletja, oblečen v belo majico, a so mi takoj rekli, naj se preoblečem, ker se belo dobro vidi in sem lahka tarča srbskim ostrostrelcem. Tam so bili vsi oblečeni v črno, sivo ali rjavo. Ostrostrelci so še streljali s hribov okoli Sarajeva, niso pa več bombardirali in streljali z minometi. Francozi in Nato so postavili nekašen sistem trigonometrije, s katerim so lahko v nekaj sekundah natančno določili, od kod je izstreljek prišel. Tako je za Srbe postalo streljanje z minometom samomorilsko dejanje, saj so jih takoj zasuli z izstrelki.

Ko je Nato začel bombardirati srbske sile, smo bombnike opazovali v živo in nato slišali bobnenje eksplozij. O začetku in koncu vojne odločajo samo centri moči. Velesile imajo moč, mi smo samo kmetje na šahovnici. Ni pa bilo nobene evforije ob koncu vojne, ljudje niso šli na ulice in se niso veselili. Srbi so se umaknili in počasi so se začeli sprti narodi pogovarjati.



Arne Hodalič med nakopičenimi ostanki karbonatnih mineralov sredi toplih vrečev v Pamukalah v Turčiji



Razminiranje v vasi Tangee Sayidan v afganistanski provinci Kabul. Gorski prelaz, ki nadzira celotno kotlino, je bil dolgo cilj vojaških napadov.



Delček zbirke inkovskih zlatih predmetov, večinoma nezakonito naropanih iz grobnic v Ekvadorju, last bogataša Jorgeja Eljurija

V knjigi pripovedujete o Bosancu in Hrvat, prijateljih, ki sta si med vojno nastavljala mine, po vojni pa sta bila spet prijatelja, kot da se ne bi nič zgodilo. Nepredstavljivo za Slovence.

Pri nas se enkrat zameriš in zamera traja še dve generaciji. Tam pa ne. Hrvat Željko in musliman Esad sta prijatelja, ki sta se pred vojno skupaj potapljala in družila. Eso je po izobrazbi arhitekt, bil pa je tudi predsednik potapljaškega kluba, med vojno pa komandant obrambe Mostarja. Pri njem sem živel, on je bil moj vir. Med spopadi v Mostarju sta streljala drug na drugega, po vojni pa sta spet postala prijatelja, kot da se nič ni zgodilo. Ob tem se vidi, kako hitro je mogoče vplivati na človeka. Nekdo reče, da je tvoj prijatelj zdaj tvoj sovražnik, in to je to, potem pa spet obratno. Kar zastrašujoče.

Kot eden redkih novinarjev-fotografov ste bili pred leti v podzemnih predorih, ki so jih Palestinci izkopali na meji med Gazo in Egiptom. Kako vam je to uspelo?

V predore sem prišel s pomočjo brata Palestinca, ki živi v Sloveniji. Sem je prišel kot prevajalec za ITF in se poročil s Slovenko. Njegov brat je ostal v Gazi. Veliko sta bila v

stikih. Povezal me je z njim in on mi je uredil vse, saj je imel veliko zvez. Jaz sem samo prišel tja in fotografiral. Njemu sem lahko hvaležen, da sem bil v predorih. Letos med izraelskim genocidom v Gazi pa je on hotel priti s svojo družino v Slovenijo k bratu. Vendar so na egiptovski meji prehod dovolili samo tistim, za katere jamči neka država. Slovenski novinarji in fotografi, ki jim je veliko pomagal, smo zagnali akcijo zanj, pisali pisma na slovensko zunanje ministrstvo in predsedniškemu kabinetu in uspelo nam je. Država je jamčila zanj. Ko je prišel z družino v Slovenijo, je bil pri njegovem bratu piknik, na katerega sta prišli tudi zunanja ministrica Tanja Fajon in predsednica Nataša Pirc Musar. Jaz sem bil takrat na žalost v tujini.

Ena vaših najodmevnejših zgodb pa prihaja iz ZDA. Ste prvi, ki ste naredili intervju z Marino Oswald, ženo Leeja Harveyja Oswalda, ki naj bi ubil ameriškega predsednika Johna F. Kennedyja.

Novinar Ali Žerdin je ta intervju zelo laskavo ocenil kot največji dosežek slovenskega novinarstva. Trideset let po atentatu je Marina Oswald stopila iz anonimnosti. Imel sem srečo, vendar, kot sem zapisal v knjigi, temu jaz re-



Delo v solinah Salinas de Maras, ki ležijo na 3000 m nadmorske višine v perujskih Andih, je izjemno težavno.

čem statistični rezultat trdega dela. Če se veliko angažiraš, se kaj takega lahko zgodi. Imel sem telefonsko številko režiserja kultnega filma *JFK* Oliverja Stona in ga poklical. Povedal mi je, da se je pri scenariju večinoma zanašal na trditve nekega Larryja Howarda, ki je prijateljeval z Marino. Šel sem k njemu v Dallas. Dolgo sva se pogovarjala, med najinim pogovorom pa ga je čisto slučajno poklicala Marina. Rekel sem mu, naj mi poda telefon, in tako sem prišel v stik z njo. Postala sva prijateljca. Ponudil sem ji denar za intervju, in ko se je enkrat izpovedala, je ugotovila, da lahko še kaj iztrži. Morda je imela finančne težave, ne vem. Po mojem intervjuju se je sprožil plaz. Bila je v številnih svetovnih medijih. Mastno je zaslužila, z intervjujem z mano sicer ne toliko, saj je bil prvi in se verjetno sploh ni zavedala, kaj to pomeni. Jaz pa sem služil tudi s prodajo njene telefonske številke, seveda vedno z njenim privoljenjem. To so bili drugi časi. Včasih so veliki tiskani mediji veliko plačevali za dobre in predvsem ekskluzivne zgodbe, zdaj so bolj v krizi.

Menite, da lahko vaše delo kaj prispeva k izboljšanju družbe?

Lokalno ja, globalno pa ne. Nekaj sprememb je sicer bilo. Po moji reportaži so na primer v romsko naselje napeljali vodo. Se kaj spremeni v Gazi? Vsi samo gledamo in se jalo-vo pritožujemo. Dokler se ZDA in Evropa ne bodo aktivno zavzele za Palestince, se ne bo nič spremenilo. Odločajo centri moči. Lahko mogoče preprečimo ubijanje ptičev ali žab na cestah ali celo spodbudimo večjo skrb za naravo, ampak to je le kaplja v morje. Lahko rečem, da sem, kar se tiče naše prihodnosti in prihodnosti mlajših generacij, pesimist, a vseeno še vedno nisem obupal. Če bi obupal, ne bi več fotografiral, to pa še vedno počnem z velikim veseljem. Moja naloga je, da s fotografijami prikažem svet tak, kot je v resnici – lep in grd hkrati.



V templju, posvečenem hindujski boginji Karni Mata, v mestu Deshnoke v indijskem Radžastanu častijo podgane. Tu jih živi okoli 30.000, večinoma so garjave in bolne.



Hiva v Uzbekistanu, некоč pomembno utrjeno mesto na Svilni cesti, ki je povezovala Evropo z deželami Daljnega vzhoda.



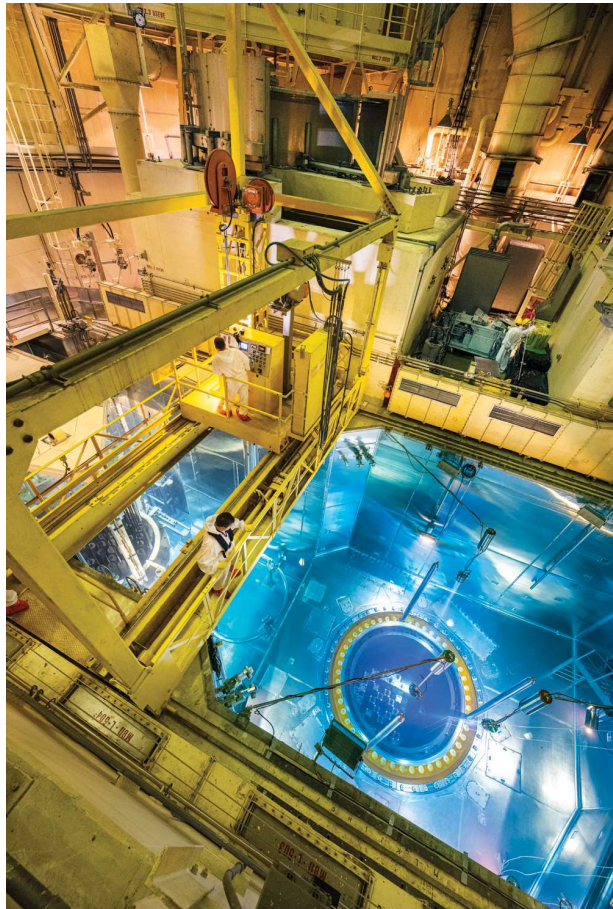
Sadhu – sveti mož, sledilec boga Šive, v indijskem mestu Varanasi ob sveti reki Ganges

Kakšen vtis o družbi ste si oblikovali po vseh izkušnjah s kriminalci, podvodnim razminiranjem, obiski vojnih območij, beguncev in držav z nedemokracijskim režimom?

Ni razloga, da bi bil optimist. Naša družba je zašla, v njej velja zakon močnejšega in bolj zvitega. To je genetsko v človeku. Človek je ropar. Globoko v sebi smo vsi plenilci in egoisti. Če je lakota in imaš en kos kruha, ga ne boš dal sosedu, kajne? Ljudje se pokvarijo. Poglejmo politike. Med volilno kampanjo obljubljajo marsikaj, morda celo mislijo tako, kot govorijo, a ko pridejo na oblast, je vse drugače. Vse hočejo pograbit zase, pokrasti in živeti čim bolj privilegirano. Slovenija je šolski primer take politike.

So vas te izkušnje pripeljale do spoznanja, da svet ni dovolj dober, da bi imeli svoje otroke?

Že v srednji šoli sem bil zelo črnogled. Nikogar nisem prosil, da bi prišel na svet in tudi mene ni nihče. Verjetno bi bilo bolje, če me ne bi bilo. Zakaj se rodimo? Da potem umremo? Vsi razlogi, zakaj imeti otroke, so sebični. Nihče nima otrok, ker bi bilo življenje tako lepo, da bi ga hoteli pokazati še komu. Ljudje imajo otroke, ker so luštkani, ker jih je treba imeti ipd. Vsi izhajajo iz sebe. Otrok je po-



Dostop do reaktorja jedrske elektrarne v Krškem je mogoč le po izteku 18-mesečnega gorivnega ciklusa, ko ga začasno ugasnejo.

stal modni dodatek in produkt hormonskih krčev svojih staršev. Pozabljajo pa, da je otrok le kratek čas, potem pa odraste in gre od doma. Če bi bilo lepo na svetu, če ne bi bilo bolezni, vojn, smrti, bi tudi jaz imel otroke. A marsikomu ni dobro. Veliko otrok si želi posvojitve. V Kongu sem v nekem napol zapuščenem skladišču videl kakšnih 150 sirot, ki so sedele na tleh in dvigovale roke proti meni, da bi jih vzel s seboj.

Nekateri pravijo, da sem prelen, da bi imel otroke. Ampak ne, imam izkušnjo starševstva. Svojega posinovljenca sem spoznal, ko je bil star tri leta. To so najlepša leta. Z njim sem bil vso osnovno šolo, vse roditeljske sestanke, skozi puberteto in še vedno sva stalno v stikih, saj zdaj živi v tujini. Njegova najstniška leta niso bila huda, ker je že takrat imel resno zvezo. Recept za najstniško obdobje brez pijančevanj in vseh drugih klasičnih nadlog tega obdobja je stalna partnerica, po možnosti starejša. Enako je bilo z mano. Nisem se zapijal, ponočeval ali zažigal košev za smeti po cestah. Imel sem resno dekle, Meto Krese. Spoznala sva se med počitnicami med četrtrim in petim razredom in ostala skupaj do mojega 33. leta. Še vedno sodelujeva, ona je zame carica v vseh pogledih.

Pri projektu *Izginjajoče kulture* fotografirate starodavna ljudstva, ki jim grozi izginjanje njihove kulture, tradicionalnih znanj in življenjskega sloga. Kako se razlikujejo po različnih delih sveta?

Projekt sva s Katjo zastavila optimistično in kmalu ugotovila, da je teh ogroženih kultur in ljudstev preveč, saj vse financirava sama. Fotografirala sva štiri ljudstva, morda bova še kakšno. Osnovno idejo sva malo obrnila v ozaveščanje ljudi s fotografskimi razstavami in predavanji o drugačnosti. Hotela sva prikazati, da je lahko drugačnost lepota in kakovost. Mi se lahko nekaj naučimo od njih, oni pa od nas, če se spoštujemo. Prepričan sem, da je prav spoštovanje ključ do umirjenega sobivanja. Težava je le, da ljudje vse prevečkrat spoštovanje pričakujejo, sami pa nanj pozabijo. Ko greva s Katjo v muslimanske države, ima vedno ruto in



Ekscentrični beneški grof Emilio Targhetta je živel v palači Casanovove mame in se oblačil izključno v zgodovinske kostume.



Chor Minor, v začetku 19. stoletja zgrajeni stolp v Buhari v Uzbekistanu, katerega funkcija je še vedno precejšnja uganka.

dolge obleke do gležnjev, ker spoštujeva njihovo kulturo. V Indiji sva oba v dolgih hlačah, ker tam nihče ne nosi kratkih. Ko pa oni pridejo k nam, bi si želel, da spoštujejo našo kulturo. Prepričan sem, da je izobrazba pri tem zelo pomembna. Po Evropi se že dogaja, da je tretja generacija priseljencev večinoma že integrirana v evropsko kulturo. Take spremembe se dogajajo počasi, mi pa bi si želeli, da se spremenijo takoj. To pač ne gre tako. Žal pa smo Slovenci precej ksenofobni. Vem, da imamo težave z migranti, vendar ne moremo cele islamske skupnosti soditi na podlagi nekaj teroristov po svetu. Če bi Slovence sodili po morilcu Metodu Trobcu, bi bili vsi Slovenci zažigalci žensk in morilci. Če je spoštovanje ključ, je posploševanje zagotovo njegov največji sovražnik.

Od katastrofe v Fukušimi poteka intenzivna razprava o varnosti jedrske energije. Vi jo zagovarjate. Ali so po vašem mnenju nizke emisije in visoka učinkovitost večja prednost v primerjavi s tveganjem?

Težava Fukušime je bila v spoštovanju japonske hierarhije. Oni so drugače vzgojeni kot mi: hierarhično in avtoritativno. Inženirji v elektrarni so točno vedeli, kaj bi morali narediti, da preprečijo katastrofo, ampak so čakali na ukaz, da to naredijo. Tega pa ni bilo. Vedeli so, kaj se bo zgodilo, a si niso upali ukrepati. Po tej tragediji so začeli vse ekipe v jedrskih elektrarnah, tudi pri nas, psihološko trenirati, da se zavedajo, da so oni odgovorni, in ne tisti, ki jim ukazuje, in da v takih situacijah lahko odločajo sami, brez ukaza nadrejenih.

Pogosto sem bil v jedrski elektrarni v Krškem, poznam veliko strokovnjakov, zato kar nekaj vem o jedrski energiji. Presenečen sem bil, ko sem ugotovil, da so slovenski strokovnjaki med najboljšimi na svetu. Nenapovedano pride mednarodna komisija in pošlje inženirje v simulator, ustvarijo krizne razmere in opazajo, kako se odzovejo. Ko sva s Katjo delala

reportažo v NEK-u, sem prosil, naj nama simulirajo razpad reaktorja, kakršen je bil v Černobilu, potem pa sva opazovala, kaj so počeli. Hitro so vklopili alarme, zagnali črpalke in brez panike pravilno ukrenili vse, kar je treba v taki situaciji ... Videli smo, kako bi bilo zares. Po Fukušimi so v NEK-u varnost zelo okrepili. Zgradili so nove zgradbe, črpalke, rezervoarje, zadrževalnike vode ...

A se ne smemo slepiti, saj glavna težava ni v nečistih virih pridobivanja energije. Težava je, da je ljudi na planetu preveč in nihče se ni pripravljen ničemur odpovedati in nikogar ne briga, od kod prihaja energija, dokler je ne bo zmanjkalo. Biti proti gradnji NEK 2 je norost predvsem zato, ker je atomska energija edina, ki bo lahko zagotovila dovolj energije za prenaseljen planet. Alternativa bi bila manjša rodnost, kar pa se seveda ne bo zgodilo.

Sodelujete v prizadevanjih za čisto okolje, pomagata pri čiščenju morskega dna. Ob skrbi za okolje pa se je nemogoče izogniti puščanju ogljičnega odtisa. Kako vi, ki pogosto potujete, gledate na to?

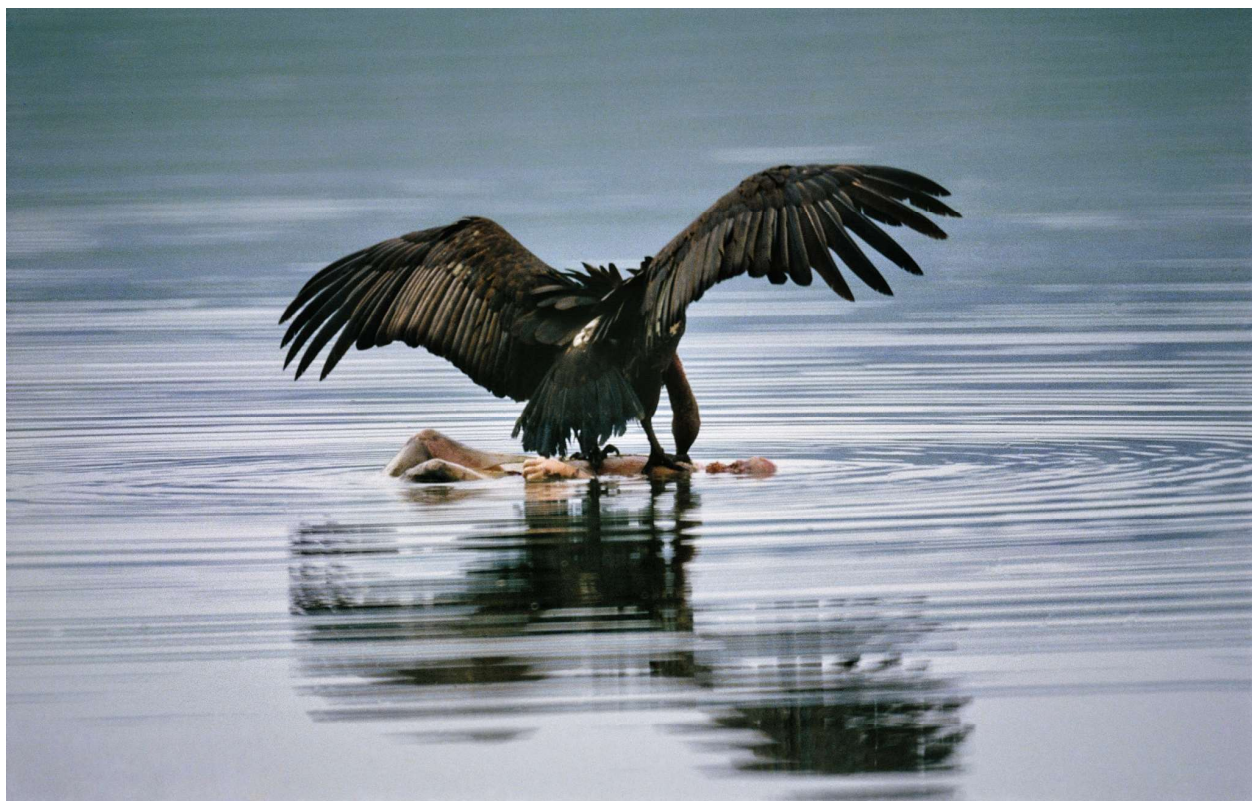
Nočem biti tak kot toliko drugih; pridigar, za katerega pravila ne veljajo. Naredil sem toliko okoljske škode kot malokdo, pa če bom še 1000 let ločeval odpadke. Koliko goriva sem porabil v letalih! V najboljših letih sem bil po 30-krat na leto na letalu, in to na dolgih poletih. Nisem se pripravljen odpovedati avtomobilu. Malokdo se je. Če se da, se sicer vozim s kolesom, a to ne gre vedno. Iz okoljskih razlogov sem bil 12 let vegetarijanec, rdeče meso jem morda enkrat letno. Svoje čevlje imam po več let, bundo več kot desetletje, uro pa še iz mladosti. Ampak to je kaplja v morje proti vsemu bencinu, ki sem ga porabil v vseh teh letih. Moj življenjski slog ni zgleden, je klasično zahodni. Uporabljam klimatske naprave, imam toplo vodo, ogrevanje. To ni ekološko življenje. Sem pa vseeno naredil za to okolje veliko več kot večina drugih s tem, da nimam otrok. Samo en otrok

bi s pleniciami za enkratno uporabo napolnil sobo od tal do vrha, plenice pa se razkrajajo približno 700 let. To je moj največji prispevek k ekologiji našega planeta.

A narava, ki je dolgoročnejša od človeka, se že sama rešuje. Slogan pravi *Rešimo planet* (ang. »Save the planet«). Jaz pa pravim – ko rešujemo planet, moramo najprej rešiti sebe, planet se bo že rešil. Ko nas ne bo več ali pa nas bo precej manj, bo boljše. Številne živalske in rastlinske vrste izumirajo zaradi človeka. Ljudi je preveč in verjamem, da bo narava poskrbela za uravnoteženost, saj skozi svoje mehanizme ne dovoli, da se neka vrsta preveč namnoži.

V templju Karni Mata v Indiji častijo podgane. Okoli 30.000 jih je, povsod so, na oltar jim prinašajo mleko in jih hranijo. A nobena ni zdrava, bolne so, obgrizene in garjave. Če je neke vrste preveč, narava poveča število plenilcev in poskrbi za rešitev. A če plenilcev ni, se vrsta, ki se je preveč namnožila, začne uničevati med seboj. To je v naravi krasen proces in tudi pri človeku narava očitno išče drugačno evolucijsko pot, da zniža število ljudi. Znanstveniki že opozarjajo, kako naj bi mikroplastika in snovi, ki se vežejo nanjo (te so najbolj škodljive), zmanjševale libido in željo po spolnosti. Če ni spolnosti, ni reprodukcije in posledično pridemo do vedno nižje natalitete. Mi ne znamo ohraniti narave, morda pa je to njen način, da se bo ohranila. Če bo manj ljudi, se bodo zmanjšale potreba po energiji, proizvodnja in potrošnja, s tem pa tudi onesnaževanje in uničevanje okolja.

» Iz okoljskih razlogov sem bil 12 let vegetarijanec, čevlje imam po več let, bundo več kot desetletje, uro pa še iz mladosti. Ampak to je kaplja v morje proti vsemu bencinu, ki sem ga porabil v vseh teh letih. Moj življenjski slog ni zgleden, je klasično zahodni.



Ganges leta 1988 – prizor, ki ga zdaj ni več mogoče videti. Človeška trupla še vedno plavajo po indijski sveti reki, jastrebe pa so iztrebili ali jih pregnali.



V reko Buriganga v Daki, prestolnici Bangladeša, dnevno odvržejo 4500 ton smeti, vanjo pa se zlivajo tudi strupene industrijske odpadke.